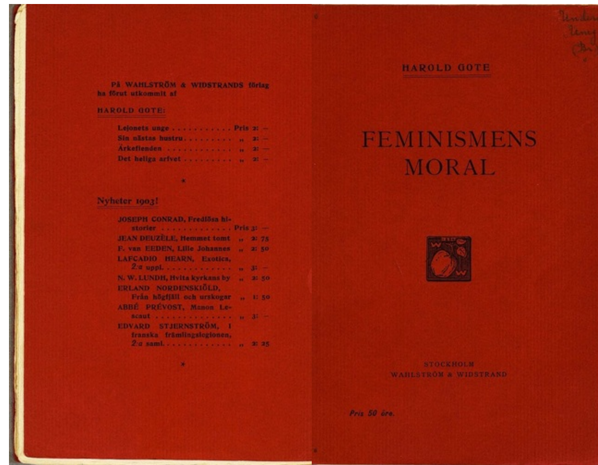

Pris 50 öre.

FEMINISMENS MORAL

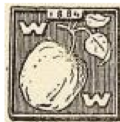
FÖREDRAG

HÅLLET I SUNDSVALL DEN 30 JUNI 1903

AF

FRIDA STÉENHOFF

(HAROLD GOTE)

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

PAPPERSLEBERANTÖR: LESSEBO PAPPERSBRUK
TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEB.
STOCKHOLM 1903

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk av **Frida Stéenhoff** (1865-1945) alias **Harold Gote** har digitaliserats 2015 av Kungliga Biblioteket i Stockholm och anpassats för Projekt Runeberg i januari 2016 av Ralph E.

Detta verk kan även läsas hos **Litteraturbanken**.

HAROLD QOTE

FEMINISMENS

MORAL

STOCKHOLM

WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

Pris 50 öre.

FEMINISMENS MORAL

FÖREDRAG

HÅLLET I SUNDSVALL DEN 30 JUNI 1903

AF

FRIDA STÉENHOFF

(HAROLD GOTE) STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

PAPPERSLEBERANTÖR: LESSEBO PAPPERSBRUK
TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEB.
STOCKHOLM 1903

FEMINISMENS MORAL.

Feminism är det samma som kvinnofrigörelse, kvinnorörelse, kvinnoemancipation; men jag föredrar att använda ordet *feminism,* därför att det är det namn, som antagits öfver hela den bildade världen för att betona rörelsens senare och modärnare stadium, till skilnad från mera föråldrade ståndpunkter.

Kvinnorörelsen har nämligen som alla andra rörelser sina hvarandra följande utvecklingsskeden.

Den har också, som alla andra företeelser, en begynnande orsak.

Den har härflutit från en hos alla folk gemensam sjuk punkt, ett gemensamt sår: de svagares exploatering af de starkare.

Man brukar räkna rörelsens början från den stora franska revolutionen. Då uppsattes af revolutionsmännen samma program förkvinnans frigörelse, som ännu står kvar. Förverkligadt har programmet ännu icke blifvit trots ett århundrade och mer. Man tycker att hundra år borde förslå att reformera bra mycket på. Men det räcker inte långt, när det är en idé det gäller. Hur många generationer få inte i allmänhet dö, för att en idé skall få lefva och omsättas i handling.

Sedan 1789 har rörelsen sofvit tidtals och ofta stått och stampat på samma fläck.

Under senare hälften af förra århundradet hade den ett lifligt uppsving i Sverge, med utgångspunkt från Fredrika Bremer. Men för närvarande är den ovanligt nere hos oss, om vi jämföra oss med de större kulturstaterna Frankrike, England och Tyskland, där rörelsen aldrig varit starkare än nu, och där den just under namnet feminism på det senaste årtiondet vuxit till en makt, som man räknar med.

Att rörelsen domnade af hos oss efter en tid af lifaktighet berodde nog till stor del på, att den omhändertogs af alltför försiktiga och moderata andar, som kanske för mycket betonade den så kallade “sunda och lugna utvecklingen". Det verkade en smula torrt, — hälst som ingen fara var för handen, att utvecklingen skulle rusa i väg för fort. —Men om djärfva idéer och ideal allt för mycket skjutas åt sidan för små praktiska förbättringar, händer det lätt, att man inte får ungdomen med sig.

Ledare, som mer intressera sig för små reparationer här och hvar än för njManings-arbete i egentlig mening, förlora lätt sambandet med den unga förtrupp, som skall skrifva rörelsens nästa kapitel.

Ungdomen begär entusiasm. Den kan väckas af alla tidens brännande tankar, men icke af något, som icke bränns, icke brinner, det vill säga icke af aska.

Om ungdomen ser halfslocknade facklor i deras händer, som skola lysa den framåt, så skyndar den åt annat håll. Så har det varit hos oss. Vår ungdom har icke — ej ens den kvinnliga — fylkat sig med hänförelse kring kvinnofrigörelsens storartade idé. Hvarför icke?

Idéen har bjudits dem med för litet eld och med för mycket utbrunna föreställningar.

I synnerhet på moralens område har man svängt som fälttecken längesedan förbrukade åsikter, ; som mer tjänat att öka det servilt kvinnliga än utveckla det stolt och friboret mänskliga.

De senaste tio åren af den europeiska feminismens historia visar ett säreget drag afutvidgning — icke blott till kvantitet utan älven till kvalitet.

Från att ha varit en kvinnornas strid mot männen är den nu en strid med männen mot andra kvinnor och män. Den är icke längre en strid mellan kön. Icke heller mellan klasser. Den är en strid mellan själar.

De modärna själarne vilja rycka världs-styrelsen från de gammalmodiga. De tilltro sig nämligen att kunna bjuda mänskligheten en mera human regering.

Denna männens började förståelse och sympati för feminismen skulle jag kunna belysa med ett par exempel.

Det var för några år sedan.

En hängifven emancipationskvinna, som ägnat större delen af sitt lif åt kvinnosaken, och som satt in i striden en hetta och en energi, som gjort henne både fruktad och värderad, var en afton i ett sällskap. När hon skulle gå, erbjöd sig en ung man att följa henne hem. Hon antog hans erbjudande — mot sin vana, ty hon var aldrig rädd att gå ensam — för att få ett tillfälle att säga den unge mannen, som föreföll intelligent, en del skarpa sanningar i kvinnofrågan.

Hon väntade det vanliga motståndet, menblef ytterligt förvånad att märka, att hvad hon än sade så höll han med henne. Hon blef stum. Samtalet afstannade. Hon hade sedan så många år endast räsonerat angripande att hon inte kunde annat.

När hon skildes från den unge mannen tryckte hon glad hans hand och sa’ — kanske med ett visst vemod — : “jag tror min tid är ute."

Ungefär samtidigt som jag läste detta, läste jag äfven ett uttryck af en af Frankrikes förnämsta litteratur- och konstkritici, Camille Mau-clair. Han hade följande betecknande ord:

“Det har ägt rum en själsförsoning mellan vår tids kvinnor och män."

Fransmännen ha ett fint sinne för psykologiska tidsströmningar. Dessa uppstå ofta i Frankrike och sprida sig därifrån öfver klotet. Fransmännen bli därigenom lätt auktoriteter i tidspsykologi, hvilket till en del förklarar deras dominerande ställning inom litteraturen.

Det är äfven i en fransk tidning jag läst, att våra dagars unge män äro af tre slag:

Arrivister (af verbet arriver: komma fram), som endast tänka på sin karriär och äro utan intresse för annat än sig själfva.

Blaserade, som icke ha intresse för något,

o _ r~

--i -- _ej ens för sin egen framtid. De äro födda trötta och bilda den stora hop af män, som hela sitt lif äro trötta i anden. — Samt

Feminister.

Det är ganska betecknande, att man använder ordet feminist för att angifva en mans andliga karaktär.

Det visar hvilken vidsträckt betydelse ordet feminism där har fått. Det är nästan liktydigt med socialt intresse enligt modärna principer.

Att det äfven fattas så här i Sundsvall — att äfven här den nämnda "själsförsoningen" ägt rum, det ha vi ju på sätt och vis ett exempel på just nu.

Att män med sociala intressen bedja en kvinna uppträda och tala om kvinnorörelsen i akt och mening att stärka denna, fordom af män så afskydda, rörelse — det tyder ju på en sorts allians.

I självfva verket äro allianserna — samarbetet — .människor emellan mycket större än man i allmänhet gör sig reda för.

Man lyder under skilda rubriker och ansluter sig till olika terminologi, men i sak kämpa alla rättvisans försvarare för samma mål.Under olika ytor är deras bärande idé alltid en: rätten mot våldet.

Orsaken hvarför socialt intresserade män — och särskilt socialisterna — närmade sig feminismen låg däri, att de vis å - vis dagens stora tvistefrågor råkade befinna sig på samma sida.

Feminismen hade nämligen utvecklat sig till en varm försvararinna

för det fria tänkandet mot klerikalismen eller prästväldet,

för fredsrörelsen mot militarismen, för social nydaning mot klass och kapitalförtryck.

I synnerhet denna sista punkt, som i sig innesluter nya ekonomiska önskemål, förenade rörelsernas ledare.

* *

Det fins personer — fast jag hoppas icke här närvarande — som tro, att feminismen icke har någon moral.

Att den sträfvar framåt utan alla etiska kraf, utan allvarlig längtan efter mänsklighetens förbättring, utan kärlek till det rätta.

En så låg syn på en rörelse, som man gärna kan kalla en rättfärdighetsrörelse -*feminismen är egentligen intet annat än ett nödrop efter sanning och rättvisa — förutsätter en sorts andlig blindhet. Det går som bekant inte att räsonera med blinda om färger. Deras åsikter få stå för deras räkning. Man kan inte göra sig förstådd, och så är det inte mera med den saken.

Men flertalet människor medgifva — om man frågar dem — att feminismen nog har en ren moralisk färg, fast de inte förstå, att den skall vara bättre, vackrare eller mer praktiskt hållbar än de gamla kära färger, de äro vana vid sedan sin barndom.

Det är emellertid det jag vill försöka visa, att feminismens moral är renare och vackrare än den gängse härskande moralen, därför att den sökt nå höjden af mänsklighetens hittills nådda andliga utveckling.

Ja, den har försökt att identifiera sig med spetsen af den nutida kulturen.

Därför utgör den en revolt mot allt det efterlämnade, kvarblifna, urvuxna, som af män-niskoeliten är förkastadt, men ännu härskar genom massan.

Feminismens moral skiljer sig från den härskande moralen först och främst däri, att den icke ser på människan såsom på en frånfödelsen af synd fördärfvad varelse, ett skadedjur som man måste på alla sätt tyrannisera, binda, plåga och stympa.

Den är icke pessimist. Den tror icke på nödens eviga herravälde. Tvärtom, den ser framtiden i ljus. Den har förtroende för människans möjligheter att af sitt öde göra något godt eftersom viljan därtill finns och växer, fast intelligensen ännu icke är nog stor att förstå sättet.

De flesta af oss antaga, att mänskligheten har en lång framtid att förkofra sig på.

Man har svårt att föreställa sig något annat.

Det kan ju visserligen hända, att vi en vacker dag utplånas från jordytan; att detta blir slutet på all vår sträfvan och allt vårt knog.

Vi kunna tänka oss, att jordklotet fortsätter sin rullande bana utan att någon af vårt släkte vidare hedrar det med sin närvaro.

Vi kunna föreställa oss städerna i ruiner och begrafda i sanden, åkrarne igenvuxna, skogar och snår öfverallt i vild skönhet, så som ett landskap blir, där aldrig människofot trampat, där djuren ensamma ströfva kring och lefva sitt fria lif.Människosläktet kan försvinna antingen genom naturrevolutioner eller genom farsoter, som sopa bort allt mänskligt lif.

Detta är inte absolut omöjligt.

Och det är inte utan, att man känner ett visst lugn vid tanken på, att vi skulle vara borta för alltid med allt vårt bråk. Ingen skulle sakna oss i universum.

Emellertid ser det inte ut för närvarande, som om mänskligheten skulle upphöra på en tid bortåt.

Det är då en stor glädje att kunna hoppas, att den går mot lyckligare stadier af tillvaro än de hittills tillryggalagda.

Har man inte skäl att hoppas, att mänskligheten med hennes inneboende möjligheter en gång skall skapa sig ett sublimt öde och inte drunkna som en katt i en brunn.

Hvilken vägsträcka har hon inte redan tillryggalagt! Af sin nyfikenhet har hon gjort vetenskapen. Af sin känslighet har hon gjort de sköna konsterna. Af sin längtan efter regelbundna vanor har hon gjort moralen.

Men hennes verk är endast börjadt. Hon är som kulturvarelse blott några sekunder gammal. Om man jämför det organiska lifvets ålder på jorden vid dygnets tjugofyra timmaranses kulturperioden vara högst fem sekunder. Det är ju bara en början.

Hurudant skall verket bli? Ingen vet. Folken arbeta outtröttligt på en civilisation, som de inte ha en aning om, hur den skall arta sig. Äfven de skarpsyntaste snillen få på sin ålderdom se, att utvecklingen tagit en annan riktning, än de satt in sin kraft på att få den att taga. Den gäckar alla beräkningar. Men som allmänt omdöme kan man dock fasthålla, att den söker skaffa individen tillfälle att lefva harmoniskt och rikt i enlighet med hans naturs förutsättningar. Sådan är tendensen, som trots alla tillfälliga undertryckningar ständigt lefver upp igen som en fågel Fenix ur lågorna.

I enlighet med denna uppfattning ser icke feminismen på människonaturens önskningar och passioner som på förstörande krafter, som måste tillintetgöras utan som på skapande krafter hvilka skola utvecklas och dragas fördel af — under lifstiden.

Den visar därför icke på en problematisk himmel utan på en okultiverad jord, hvaraf en himmel kan skapas.

Den regerande moralen låtsas respektera samvetet, och den omgifver sitt hyckleri med•*

mycken yttre ståt — men den styr världen med brutalitet och barbari.

“Den är antihuman och antisocial.

Omänsklig därför att den låter massor af individer förkväfvas till sin fria utveckling.

Osocial därför att den underhåller hat och bitterhet mellan folk och klasser."

Feminismens moral är mänsklig och social.

Den vill individens utveckling och fullkom-ning och ser i hvarje människa hennes eget mål — icke medel till andras förmån.

Den vill en förbättrad social miljö såsom villkor för en lyckligare mänsklighets tillblifvelse.

Den regerande moralen dyrkar styrkan. Den är krypande och artig mot de mäktiga — hård och obarmhärtig mot de små och svaga.

Den gillar det som lyckas — ibland till och med de gröfsta brott.

Den vördar "vapen, ceremonier och banksedlar"; det är den treenighet, som den tillbeder både hemma och i kyrkan.

Feminismens moral vördar endast ett ärligt samvetes sträfvan, och den dömmer olika domar efter olika grader af ansvarighet. Därför är den öfverseende mot dem, som fela af okunnighet och nöd, och barmhärtig mot dem, som arbeta på att godtgöra ett felsteg.I stället för att förhärliga styrkan förhärligar den rättvisan, sanningen och godheten.

Därigenom att den regerande moralen tagit den starkes parti mot den svage, har den uppmuntrat mannen att förtrycka kvinnan.

Den har sökt uppehålla ett tillstånd af despotism och slafveri dem emellan. För det ändamålet har den sökt beröfva mannen hans hjärta och kvinnan hennes förstånd.

Hvarje människa har ju f}rsiskt — kroppsligt — både hufvud och hjärta.

Då låge ju närmast till hands, att hon sökte få en andlig motsvarighet för båda dessa organ.

Idealet borde ju vara, att hvarje människa vore både känslig och intelligent. En hel personlighet.

Den härskande moralen har sökt vältra öfver all känslighet på kvinnan och allt förstånd på mannen och har faktiskt i dåligt syfte — för att upprätthålla ett underdånighetsförhållande dem emellan vanställt deras andliga personligheter.

Däraf den brist på sympati, som hittills förefunnits mellan könen.

Kvinnan har varit olycklig med en man utan känslighet, och mannen har haft ledsamtmed en kvinna utan förstånd och sökt sitt andliga sällskap på annat håll.

Feminismen vill hvarje personlighets utveckling till ett fullkomligt väsen för sig.

Kvinnan utan hjärna och mannen utan hjärta äro för den så ofullständiga typer att de icke duga för framtiden. I stället skola de ömsesidigt komplettera hvarandras tänkande och kännande genom egna, ständigt rikare resurser, icke genom undertryckande af någon af sina förmögenheter. Först då blir det ett lycko-bringande utbyte dem emellan, både till förstånd och hjärta.

Feminismen har heller ingen mani att åtskilja själ och kropp.

Den anser själsyttringarna vara egenskaper hos materien, lämnande därhän hvad som kan finnas bakom. Därför lägger den stor vikt vid materiens godhet — alltså vid hälsovården.

För feminismens moral kan dygden icke skiljas från hälsan. Lasterna äro sjukdomsytt-ringar och abnormiteter.

Den regerande moralen är uppbyggd på medvetna lögner.

Feminismen har byggt sin moral på uppriktighetens grund. Ärlighet och sanning , ärden enda solida grund mänskligheten kan välja för nybyggning.

Feminismens moral vill äfven söka rentvätta mänsklighetens nedsmutsade fantasi, så att hon icke längre i lifvets sunda yttringar ser något skamligt, eller i kunskapstörsten och forskningsbegäret ser olydnad mot något gudomligt påbud, att man skall döda sitt kritiska sinne och endast tro.

* *

*

Men för att förstå människors moraliska förhållanden måste man nog börja med att ta reda på deras ekonomiska

villkor.

Ett ordspråk säger: hungrig mage har inga öron. Därmed vill man uttrycka, att en hungrig människa icke förmår mottaga lärdomar och icke tar räson.

Moralen är tyvärr ännu oftast en brödfråga.

Kvinnornas lifsförhållanden äro sedan urminnes tider en befysande illustration till denna sats.

När de icke hafva bröd hafva de i allmänhet icke heller någon moral.

Bröd erhålles som regel genom arbete.

Det är en universell lag för alla lefvande varelser, att de få sträfva för att äta.Denna lag är så absolut — i stort sedt — att den öfverallt framtvingat föreställningen om lättjan såsom en last.

Att icke vilja arbeta, att vara lat och låta sig underhållas af andra, har för det sociala samvetet blifvit den stora afgörande omoralen, basen för all annan omoral.

H varför?

Det är lätt att inse.

Alla organismer fordra näring för att lefva. De, som icke själfva skaffa sig denna näring, blifva parasiter på andras lifskraft.

Ju flera sådana parasiter ett samhälle hyser, och ju kraftigare de draga till sig näring, dess abnormare blir tillståndet i det samhället, ty då förstöres jämvikten mellan fordringarne och den sträfvande förmågan.

Detta är en urgammal iakttagelse. Alla samhällen på jorden ha därför sökt realisera ett jämviktsförhållande mellan de tärande och de närande krafterna.

När missförhållandet dem emellan blifvit för stort har oundvikligen en revolution inträffat, som rört om hela soppan för att få ned dem, som ville simma ofvanpå, och tvinga alla till arbetets nivå.

Detta är historia.Men hvad som icke ännu är historia, utan blott en begynnande vetenskap, det är undersökningen om kvinnans förhållande till det producerade arbetet.

Först i våra dagar har man kommit på den idén att taga reda på, om kvinnan uppehåller sig själf eller om hon är en parasit.

Man har då fått konstatera, att massan af kvinnor i alla tider icke blott arbetat — utan arbetat för mycket.

De ha varit billiga slafvar och äro så ännu.

En del kvinnor i de högre klasserna lefva visserligen ostentativt såsom parasiter på manligt arbete, men deras antal är obetydligt i jämförelse med mängden af arbetande kvinnors, fast de genom sin höga sociala position hafva allas blickar på sig.

Kvinnornas flertal sträfva som trälar från vaggan till grafven.

Låt oss tänka efter, hvarmed de i allmänhet sysselsätta sig.

De äro hushållerskor och tjänarinnor i hem, lärarinnor, kontorister, sömmerskor, bodbiträden, jordarbeterskor på landet m. m.

Härmed insätter kvinnan en betydande del i nationalarbetet,Saken borde vara klar. Den som producerar arbete är ingen parasit.

Emellertid, frågan kompliceras af, att kvinnan icke blott producerar arbete, utan äfven människor.

Hon är födarinna och vårdarinna af nationens barn.

Det är detta extra arbete, som förstört hennes position.

Med extra arbete menar jag icke öfver-flödigt arbete. Tvärtom. Det hör till det för nationen väsentligaste arbetet, detta, som gjort kvinnan till en ekonomiskt osjälfständig och beroende varelse.

Hon har för barnets skull kommit i ett allmoseförbållande till mannen.

Och han anser och behandlar henne, som om hon vore en parasit på hans arbete.

Feminismen vill skingra denna ödesdigra villfarelse.

Och det — det går endast genom att göra kvinnan till en oberoende ekonomisk enhet.

Den gifta kvinnan är — liksom den gifte mannen — sammanlänkad med familjen.

Men under det mannen därigenom icke förlorar sin ekonomiska självständighet — hur fattig han än skulle bli — blir kvinnan genomfamiljen en ekonomisk nolla och är som om hon icke existerade.

Detta är orätt. Hon blir socialt behandlad som en parasit, fast hon faktiskt arbetar.

Ja, den gifta kvinnan är dessutom, hur märkvärdigt det än låter, i våra lagar i flera afseenden likställd med barn, förbrytare och idioter.

Allting har växlat och utvecklats på jorden. Men familjeinstitutionen står så godt som orubbad kvar sedan traditionens äldsta tider.

Förhållandet är, att den icke kan ändras med mindre icke blott kvinnan utan äfven barnet befrias från allmoseförhållandet till mannen.

Kvinnan blir icke en oberoende ekonomisk enhet, förr än äfven barnet blir det samma.

Feminismen vill därför äfven barnets emancipation.

Redan nu söker lagstiftningen skydda barnet från ovärdiga föräldrar. Därmed är den väg inslagen, som en gång skall ställa barnet utanför föräldrarnes makt.

Men det är ju omöjligt, säga många. Barnet är ju en verklig parasit. Barnet måste ju lefva på andras nåd och barmhärtighet.

Nej, svarar feminismen. Barnet är ingen parasit. Det behöfver icke lefva af allmosor.Äfven den villfarelsen måste skingras.

Barnet är rikt. Barnet är framtidens arbets-kapital.

Redan den nyfödde representerar ett värde, sitt eget arbetsvärde, för hvars utfående samfundet bör förskottera honom medel till en solid uppfostran, Hvilka medel den vuxne sedan återbetalar.

Om den nyfödde har familj — om han har far och mor i lifvet eller ej — det hvarken ökar eller minskar hans eget värde och bör därför icke i ekonomiskt afseende få betyda något för honom.

Han bör betraktas såsom fri och oangrip-lig från och med det han är född, omhändertagas på det sorgfälligaste, men endast vara lagarne underkastad.

Intet personligt godtyckes offer.

* *

*

Man har under tidernas lopp sammanlänkat familjeförsörjarens kall med vissa förmåner.

Egentligen är det männen, som med ensidigt värderande af sitt arbete på kvinnoarbetets bekostnad, fordrade privilegier.

Dessa kunna icke längre rättvist försvaras,men stå dock kvar genom tiderna med den seghet, som tycks vara alla privilegiers inneboende natur.

Vi kunna gärna nämna några af de viktigaste:

Männen skola ensamma lagstifta för folket.

Kvinnornas arbete skall icke betalas lika med männens, icke ens när det faktiskt är lika.

Kvinnorna skola hållas undan från alla väl aflönade ämbeten.

Männen voro länge fullkomligt nöjda med denna sociala anordning könen emellan, men på sistone har en förändring häri inträdt.

Det är i synnerhet de unge männen af den mera bildade klassen, som börjat undra, huruvida glädjen med dessa privilegier verkligen vore så stor och sann, som de länge tagit för gifvet.

De säga sig visserligen med en viss stolthet, att kvinnorna ha ännu sämre lön än de själfva, och hon kan hvarken bli riksdagsman eller statsminister.

Men det bli inte unge män i regel heller.

Och kvinnan blir inte mer för dem i trots af, att hon har en så underordnad ställning.

De ha visserligen manlighetens och denblifvande familjeförsörjarens nedärfda politiska och sociala rättigheter, men — de kunna inte bilda familj.

Detta lilla men har ändrat deras syn på en del saker.

Familjen och hemmet ha blifvit dem för dyra.

I och med detsamma syntes dem en del gamla maskulina föreställningar bra nog billiga.

En omvärdering af lifsvärdena blef deras reflexioners naturliga följd, och som vanligt följde på den ekonomiska omvärderingen den moraliska.

Så länge alla unge män voro aspiranter på familjefaderskap, ansågo de familjen för det enda sanna uttrycket för social moral och omgärdade, sedan de fått inflytande, denna institution med så många skyddsmurar de kunde.

De ha nu inte längre samma intresse af att dessa murar bestå, sedan hemmet i hvar-daglig mening, det vill säga barn, hushåll, våning och tjänare är ouppnåeligt för den bildade men medellösa ungdomen.

Hemmet har ju nästan blifvit ett ointagligt fäste, som inom medelklassen blott eröfras af äldre, finansiellt skickliga män.

Man hade hittills i den samhällsbevarandelitteraturen ordat mycket om, huru hemmet borde vara för att vara en god plantskola, och huru de borde vara och ordna för sig, som hafva hem och plantor.

Men man hade aktat sig för att diskutera frågan, huru de människor böra ordna sin lefnad, som icke kunna eller icke vilja gifta sig — men dock begära kärlek.

Man ignorerade med afsikt, att sådana människor existerade. Man var rädd att låtsa om deras tillvaro.

Men ingenting är så farligt som att vara rädd.

Feminismen vill icke vara rädd för något — om icke för falsk blygsamhet, ty på den blir alltid de sanna naturerna lidande till de hycklandes förntån.

Feminismen insåg att skenhelig förtegenhet om faktiska förhållanden blef många kvinnors ruin.

Männens erotiska förströelser blefvo just därigenom ofta kvinnornas fördärf och undergång.

Ju känsligare och mera älskande ett kvinnohjärta var, dess större blef risken för kvinnan, särskildt om hon därtill var fattig och isolerad.

Isoleringens — och ihjältigandets fara kom ändtligen i dagen.Man började därför samlas och diskutera.

Då fann man snart nog, att icke blott på kärlekens område, utan äfven på arbetets, var den ensamma kvinnan

alltför svag för tillvarons kamp.

Nu blef yrkandet på en värdigare och säkrare tillvaro äfven för den ensamma kvinnan energiskt.

Frankrikes, Tj^sklands och Englands kvinnor beslöto sig för organisation och försäkring i stor skala.

Man kom till insikt om, att den fattiga kvinnans räddning ligger i sammanslutning, så hög fackutbildning som möjligt, samt för dem, som ej medvetet vilja afstå från barn, någon ekonomisk trygghet för framtiden t. ex. så kallad maternitetsassurans, (d. v. s. en slags ersättning i händelse af moderskap) som utbetalas allt efter insatsernas storlek.

Därtill naturligtvis en förbättrad hygienisk uppfostran, så att det ej får bli såsom ofta nu, att brist på kraft och uthållighet gör sig gällande.

De bildade unge männens reflexioner öfver bosättningens svårigheter lockade äfven dem — såsom jag redan antydt — att spekulera öfver en del moraliska problem, som bruka sammanhänga med bosättning.De började på ett kritiskt sätt tänka öfver äktenskapet.

De började syna i sömmarne denna så kallade heliga institution utan att först kasta öfver den ett idealiserande skimmer.

För min del tror jag icke, att det fins något säkrare sätt att bli feminist än att studera äktenskapets idé.

Den, som vill gå fri, skall därför akta sig för det.

Våra efterkommande skola en gång fullkomligt oförstående fråga: Hur kunde man på den tiden gilla äktenskapets idé?

Att oskyldiga varelser skulle för lifvet vara sammankedjade vid brottslingar al alla slag, hvilka kanske själfva genom ett nesligt tvång kommit till världen. Hade man inga nerver? Ingen finkänslighet? Förstod man inte, att den sexuella friheten är första villkoret för karaktärens värdighet?

De skola inte fatta, våra efterkommande, hur äktenskapet från människorättens synpunkt kunde försvaras.

För feminismen är det nuvarande lagliga bandet mellan man och kvinna i princip en stagnerad orättfärdighet, ett legitimeradt slaf-veri, fast det naturligtvis ofta, genom att per-sonligheterna stå högre än lagarna, icke blir så i verkligheten.

Men där personligheterna stå lägre, eller blott i jämnhöjd med lagarne, hur går det där?

Där blir den svagare hjälplöst beroende af den starkares godtycke.

Att de bildade unge männen fördomsfritt reflektera öfver äktenskapet och kärleken, det se vi tydliga spår af i den modärna världslitteraturen. Där har en sorts moralisk renässans gjort sig gällande.

Den som läser romaner vet, att de yngre författarne skildra kärleken på ett annat sätt än sina föregångare.

Don Juan går inte ikring längre så glad och ansvarslös.

Plan har — åtminstone i böcker — fått ett hjärta, som gripande och dystert klagar öfver det erotiska eländet i allmänhet — icke blott hans eget.

Tidens författare äro känsliga och de se i kärleken en tillskyndare af nöd och sorg, antingen man hängifver sig åt den eller undviker den.

Och de anse, att detta mycket beror på att kärleken icke är aktad.

Den har egentligen ingen plats i samhället.Äfven detta upptäcker man, när man börjar studera den gängse moralen.

Den har plats för lagliga förbindelser, för celibat och för prostitution, men ingen plats för kärleken.

Denna upptäkt väckte våra unga diktares

sorg.

Diktare ha nu sedan urminnes tider kallat kärleken för lifvets poesi.

Feminismen gör detsamma och ser därtill i kärleken ett stöd — icke en fara — för moralen.

Tillsammans sörjde de öfver kärlekens förvisning.

Af sorgen kom allvar.

Allvaret sopade bort den halft frivola, halft mystiska ton, som äldre författare hade brukat antaga, när de talade erotik.

Skillnaden på ton tiderna emellan är verkligen förvånande stor.

Slår man upp de gamla författarne och läser deras utgjutelser om kärlek, kunna ju dessa ofta vara skönt inspirerade och äfven oskuldsfulla — någon gång — men de äro oftast pojkaktiga, ja, slyngelaktiga genom en viss tanklös grymhet — och i jämförelse med dem förefalla våra ungdomar som mogna män.Fordom afspeglade litteraturen äfven två sorts moraler: en för män och en för kvinnor.

För mannens räkning förfäktade denna tudelade moral rätten att tillfredsställa instinkterna.

Men för en kvinna som vågat detsamma hade den hvarken ursäkt eller förlåtelse.

Den försvarade åsikten, att en ogift moder skulle så godt som trampas ned, under det en ogift fader icke skulle på något sätt oroas.

Ja, den anvisade kvinnan plats afsides att svälta ihjäl med barnet, om hon inte föredrog att genast döda det, efter hvilket dåd dock afrättning eller lifstids straffarbete väntade henne.

Denna underliga, moraliska separatism mellan könen var sa mycket mer obegriplig, som den ju angick det område, som är för dem mest gemensamt.

Jag trotsar nu någon att kunna uppleta en modärn diktare, som försvarar så kallad herrmoral eller speciell kvinnomoral.

Nej, för att betona gemensamheten har man uppfunnit ett nytt ord: den inter-sexuella moralen.

Dess mål är att vägleda människorna i deras sträfvan att gentemot det andra könetoch gentemot barnet i djupaste mening kunna handla rätt.

Denna inter-sexuella moral är visserligen inte ännu färdig — i absolut mening blir den det aldrig, ty allt är i ständig utveckling — men den har fått lif och det är hufvudsaken.

Den lefver genom en ny tids samvete, och fast ännu blott ett barn skall den växa till styrka och härlighet, ty den har på sin sida den goda och kraftfulla ungdomen och alla dem, som icke blott vilja draga fördel af kulturen, utan äfven i sitt lif utöfva kultur.

Feministerna anse sig, som jag nu sökt visa, ha skäl att säga, att deras moral är upphöjd och väl värd att man gör dess bekantskap.

Den sammanfaller med tidens högsta kraf på sanning och rättvisa.

Den förstår de praktiska villkoren för all högre morals utöfning.

Den ställer sig icke på en öfvermänsklig höjd och fordrar blind underkastelse.

Den är lämpad för mänskligt lif och förstår mänskliga svårigheter. Särskildt kvinnornas lidanden är den väl bekant.

Den vill hjälpa från lidanden, emedan den anser att framåtskridandets orsak och mål ärgora tillvaron i högsta möjliga mått

är detta mänskligheten alltid sträfvat antingen man nu vill erkänna det

Endast i den mån vår eviga frammarsch förbättrar mänsklighetens jordiska tillvaro tala vi om “kulturens framåtskridande".

Annars använda vi uttryck sådana som: kulturen sjönk — kulturen försvann — barbariet återinträdde.

Feminismen tror icke på ett verkligt framåtskridande, om icke vägen utpekas af vetenskapen, tänkandets frukt.

Därför vill den uppmana alla klasser, kön och individer att tänka — och skaffa sig respekt for sina tankar. För kvinnor och rösträttslösa män är ännu denna respekt närmast förbunden med forvärfvandet af valsedeln. Utan rösträtt finns ingen makt att göra sin tanke och sin vilja respekterad.

Men rösträtt utan upplyst tankearbete kan icke fa människorna att förena sig om ändamålsenliga metoder i konsten att lefva.

Först då^ - när förståndet blifvit odladt tillämpa vi de sanningar vetenskapen demonstrerar för oss inom sociala såväl som

att söka smärtfri.

Det efter — eller ej.inom organiska och geologiska områden: att all utveckling följer vissa lagar, att ingen omgestaltning faller som underverk från himlen eller är en teaterkupp från någon skicklig regissör, äfven när det kan se så ut.

Ingen klass — hvarken en proletärklass med dess fattigdom eller en kvinnoklass med dess svaghet — kan höja sig i lefnadssätt förr än den höjt sig i tänkande.

Yttre omgestaltningar bli icke varaktiga utan att ha blifvit preparerade genom intellektuellt förarbete.

All civilisation beror på, att människan får ett klarare medvetande om sig själf och världen.

Feminismen gör därför bestämd front mot att *ovetenhet* är en dygd hos någon — således ej häller hos kvinnan.

Feminismen vill verka rationellt, i enlighet med förnuftet.

Den älskar upplysning.

Dess moral är blott ett annat namn för — *ljus.*

Från högfjäll och urskogar „ 1: 50

ABBE PRÉVOST, Manon Le-

scaut.................... „ 3: —

EDVARD STJERNSTRÖM, I franska främlingslegionen,

2:a saml................. „ 2: 25

*